

## Statenvoorstel 60/24 A

Voorgestelde behandeling

Agendavergadering : 16 december 2024

PS-vergadering :

### Onderwerp

Procedure Wensen en Bedenkingen voor het verstrekken van een leningsfaciliteit uit de immunisatieportefeuille aan het Nationaal Restauratiefonds ten behoeve van een 'Brabants Erfgoedfonds'.

Aan Provinciale Staten van Noord-Brabant

### Datum

2 december 2024

### Documentnummer

GS: 6030651

PS: 6037777

### Programma

Cultuur, Erfgoed, Sport en  
Vrijetijd

### Samenvatting

Cultureel erfgoed is essentieel voor de identiteit van de provincie Noord-Brabant en voor de kwaliteit van haar leefomgeving. Om het cultureel erfgoed voor de volgende generaties te behouden, is het belangrijk om te investeren in een duurzame toekomst hiervan. Daarom is de provincie voornemens te besluiten tot een financiering van € 50 miljoen voor het vormen van een nieuw 'Brabants Erfgoedfonds' bij het Nationaal Restauratiefonds ten behoeve van leningen voor onderhoud, restauratie, herbestemming, verduurzaming en klimaatadaptatie van rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten en cultuurhistorisch waardevolle gebieden in Brabant.

Alvorens wij het definitieve besluit nemen, horen wij graag de eventuele wensen en bedenkingen van Provinciale Staten.

### Het voorstel

Eventuele wensen en bedenkingen kenbaar te maken betreffende het voorgenomen besluit van Gedeputeerde Staten om vanuit de immunisatieportefeuille een leningsfaciliteit ter hoogte van maximaal € 50 miljoen aan het Nationaal Restauratiefonds te verstrekken voor de financiering van een nieuw 'Brabants Erfgoedfonds' waaruit leningen kunnen worden verstrekt ten behoeve van onderhoud, restauratie, herbestemming, verduurzaming en klimaatadaptatie van rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten en cultuurhistorisch waardevolle gebieden in Brabant.

## Aanleiding

Sinds 1 september 2002 draagt het 'Cultuurfonds voor Monumenten' in Noord-Brabant bij aan het behoud van monumenten in Noord-Brabant. Uit dit fonds kunnen leningen worden verstrekt met een lage rente voor het restaureren, herbestemmen en/of verduurzamen van beschermd panden zijnde 'niet-rijksmonumenten'. De provincie Noord-Brabant heeft destijds €1,4 miljoen geschonken aan dit revolverend fonds, dat is aangevuld door het Nationaal Restauratiefonds (hierna NRF), het Cultuurfonds en enkele gemeenten en bedrijven tot een totale fondsgrootte van €3,9 miljoen. Het Cultuurfonds voor Monumenten in Noord-Brabant heeft ondertussen voor bijna € 8 miljoen aan leningen verstrekt voor de restauratie, verduurzaming en herbestemming van monumenten in Noord-Brabant. De eerste euro wordt nu voor de derde keer uitgezet. De revolverende werking (rente en aflossing die terugvloeit in het fonds en opnieuw beschikbaar komt) is € 4,3 miljoen. De vraag naar deze vorm van financiering is echter veel groter dan het fonds jaarlijks aan middelen beschikbaar heeft vanuit de revolverende werking. Eén van de redenen hiervoor is de grote financieringsbehoefte van verduurzaming. Het NRF heeft daarom een verzoek gedaan voor een aanvullende bijdrage aan het succesvolle Cultuurfonds voor Monumenten in Noord-Brabant. Omdat het wenselijk is om eigenaren te ondersteunen bij de duurzame instandhouding van het erfgoed in Noord-Brabant, maar het niet wenselijk om middelen beschikbaar te stellen onder dezelfde voorwaarden zijn Gedeputeerde Staten voornemens een geldleningsfaciliteit aan het NRF te verstrekken voor de vorming van een nieuw 'Fonds Brabant Erfgoed'.

## Bevoegdheid

De geldleningsfaciliteit en de onderliggende geldleningen worden als subsidie verstrekt door gedeputeerde Staten op grond van de Algemene subsidieverordening (ASV). Het ter uitvoering hiervan sluiten van overeenkomsten is conform artikel 158, lid 1, sub e van de Provinciewet een privaatrechtelijke rechtshandeling waartoe Gedeputeerde Staten bevoegd zijn.

Conform artikel 3.2 lid 4 van de [Verordening treasury Noord-Brabant 2021](#) leggen Gedeputeerde Staten alle voorstellen voor uitzettingen vanuit de immunisatieportefeuille ten behoeve van de publieke taak voor aan Provinciale Staten ter formulering van eventuele wensen en bedenkingen.

In het bijgevoegde Ontwerpbesluit staat als standaardtekst dat Provinciale Staten geen wensen en bedenkingen hebben bij het voorgenomen besluit van Gedeputeerde Staten. De achterliggende reden is dat Gedeputeerde Staten vooraf niet weten of Provinciale Staten wensen en bedenkingen willen uiten en zo ja, dat het dan aan Provinciale Staten is om deze te formuleren en kenbaar te maken aan Gedeputeerde Staten. Leden van Provinciale Staten kunnen in hun vergadering door middel van amendementen op het ontwerpbesluit aangeven welke wensen en bedenkingen zij hierin willen laten opnemen. De griffie kan Statenleden behulpzaam zijn bij het formuleren van het amendement.

## Datum

2 december 2024

## Documentnummer

GS : 6030651

PS : 6037777

## Rollen en belangen

**Datum**

2 december 2024

**Documentnummer**

GS : 6030651

PS : 6037777

| Categorie belang     | Provinciale rollen                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|----------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1. Bestuurlijk       | Niet van toepassing                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| 2. Financieel        | Risicodragende partij: PNB m.b.t. het afboekingsrisico op de leningen in het 'Brabants Erfgoedfonds'.<br>Financier: PNB in de vorm van het verstrekken van een geldleningsfaciliteit.                                                                                                          |
| 3. Wettelijk         | Niet van toepassing                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| 4. Beleid/uitvoering | Dit Statenvoorstel geeft uitvoering aan het provinciaal beleid, zijnde de doelstellingen uit de Omgevingsvisie 'de Kwaliteit van Brabant'; het Bestuursakkoord 'Samen maken we Brabant'; het beleidskader 'Levendig Brabant'; de Energieagenda 2019-2030; en de 'Visie Klimaatadaptatie 2020'. |
| 5. Juridisch         | Niet van toepassing                                                                                                                                                                                                                                                                            |

Risico: Op beleidsniveau worden geen risico's voorzien: de provincie Noord-Brabant en het NRF hebben hetzelfde doel voor ogen: duurzaam behoud van erfgoed in de provincie Noord-Brabant. Op financieel niveau is een uitgebreide analyse gedaan. Vanwege de relatief lange doorlooptijd (50 jaar) en het beperkte rendement is het belangrijk dat gedurende de looptijd, indien nodig, adequaat kan worden bijgestuurd.

Risicobeheersing: Jaarlijkse monitoring, een vierjaarlijkse evaluatie.

## Doel

Deze investering uit de immunisatieportefeuille aan het NRF heeft als doel om het erfgoed in Noord-Brabant te behouden, versterken en toekomstbestendig te maken. Het draagt bij aan het behoud van de kwaliteit van de leefomgeving van de provincie Noord-Brabant en aan de opgaves energietransitie en klimaatadaptatie. Hiermee draagt het bij aan de doelstellingen van het Beleidskader Levendig Brabant (behoud erfgoed), Energieagenda 2019 - 2030 (50% CO<sub>2</sub>-reductie in 2030), het Regionaal Programma Water en Bodem en de Visie Klimaatadaptatie (Brabant klimaatbestendig en waterrobuust).

## Argumenten

1. *Er is een grote behoefte aan laagrentende financieringsmogelijkheden voor onderhoud, restauratie, herbestemming, verduurzaming en klimaatadaptatie van cultureel erfgoed.*
  - 1.1. Tussen 2010 en 2020 liep het Investeringsprogramma Grote Erfgoedcomplexen 'De Erfgoedfabriek' waarin de provincie risicodragend investeerde in duurzame herontwikkeling van grote historische complexen. Met revolverende middelen van het Ontwikkelbedrijf en onrendabele investeringen of risicoafdekking uit het Erfgoedbeleid werden initiatieven mede mogelijk gemaakt. Sinds 2020 is er geen programma voor dergelijke risicodragende investeringen, terwijl daar nog steeds behoefte aan is.
  - 1.2. Uit inventarisatie van het NRF blijkt dat onder (o.a. Brabantse) erfgoedeigenaren een grote behoefte is aan laagrentende financieringsmogelijkheden voor behoud en ontwikkeling van erfgoed. De eigenaren van rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten en cultuurhistorisch waardevolle gebieden in Brabant zijn verantwoordelijk voor de instandhouding waaraan hogere eisen worden gesteld. Het duurzaam instandhouden van erfgoed is daarom duurder dan van regulier vastgoed.
  - 1.3. De reeds bestaande subsidies en leningen hiervoor zijn onvoldoende om aan de vraag te voldoen. Daarom kan niet iedere (Brabantse) eigenaar van erfgoed hier aanspraak op maken. Daarbij is er überhaupt nog geen mogelijkheid om financiering te krijgen voor preventieve klimaatadaptieve maatregelen. Vanwege het uitgangspunt: lenen waar kan, subsidiëren waar moet, is de provincie voornemens een revolverende financiering aan het NRF te verstrekken. Uit deze financiering kan het NRF op haar beurt weer laagrentende leningen aan eigenaren van erfgoed in Noord-Brabant verstrekken. De bundeling van al deze verstrekte Brabantse leningen door het NRF wordt het "Brabants Erfgoedfonds" genoemd.
  - 1.4. Dat de behoefte onder de eigenaren van cultureel erfgoed groot is, wordt bevestigd door het 'Gelderse Monumentenfonds' van de provincie Gelderland. Dit fonds met een vergelijkbare doelstelling en een totaalkapitaal van € 45 miljoen loopt zeer goed. De provincie Gelderland is op het gebied van erfgoed vergelijkbaar met de provincie Noord-Brabant waardoor dit fonds uitstekend als voorbeeld kan dienen.
2. *Het 'Brabants Erfgoedfonds' draagt bij aan meerdere doelstellingen van de provincie.*
  - 2.1. Met deze leningsfaciliteit geven we uitvoering aan de [Uitvoeringsagenda Levendig Brabant](#), waarin we hebben aangegeven dat we de immunisatieportefeuille willen inzetten om op een vernieuwende wijze bij te dragen aan de restauratie, verduurzaming en herontwikkeling van het Brabants Erfgoed. De provincie wil het erfgoed behouden zodat we in

## Datum

2 december 2024

## Documentnummer

GS : 6030651

PS : 6037777

Noord-Brabant de Brabantse geschiedenis beleefbaar kunnen maken en door kunnen geven aan de volgende generaties ([Beleidskader Levendig Brabant](#)). Daarom zetten we in op instandhouding van cultuurhistorisch waardevolle landschappen, gebieden en objecten. Voor de toekomstbestendigheid van het erfgoed is het noodzakelijk om te investeren in behoud (onderhoud en restauratie) én ontwikkeling ten behoeve van de hedendaagse en toekomstige behoeften (herbestemming, verduurzaming en klimaatadaptatie), met aandacht voor de monumentale waarden, en de bouwkundige en bouwfysische eigenschappen.

- 2.2. Door behoud en ontwikkeling van cultuurhistorisch waardevolle landschappen, gebieden en objecten mogelijk te maken, draagt het fonds ook bij aan de doelstelling van de Omgevingsvisie 'de Kwaliteit van Brabant' dat Brabant in 2050 een goede (leef)omgevingskwaliteit heeft. Omgevingskwaliteit bestaat namelijk voor een belangrijk deel uit cultuurhistorische waarden in de leefomgeving.
- 2.3. Door het verduurzamen van erfgoed mogelijk te maken, besparen we energie. In het Bestuursakkoord 'Samen maken we Brabant' wordt de nadruk gelegd op energiebesparing, want alle energie die we besparen, hoeft niet meer duurzaam te worden opgewekt. Het fonds draagt daarmee bij aan de doelstelling van de Energieagenda 2019-2030: een reductie van 50% CO<sub>2</sub>-uitstoot in 2030 ten opzichte van 1990. Hiermee wordt ook voldaan aan de bestuurlijke afspraken in het kader van de 'Routekaart verduurzaming monumenten' waarin de ambitie is om te komen tot 40% CO<sub>2</sub> reductie in 2030 en 60% in 2040 als gemiddelde over de gehele monumentenvoorraad.
- 2.4. Door klimaatadaptieve maatregelen bij cultuurhistorisch waardevolle landschappen, gebieden en objecten mogelijk te maken, kunnen eigenaren hun erfgoed klimaatbestendig en waterrobuust inrichten. Hiermee draagt het fonds ook bij aan de doelstelling van het Regionaal Programma Water en Bodem de Visie Klimaatadaptatie 2020 dat Brabant uiterlijk in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust is ingericht.

### 3. *Het 'Brabants Erfgoedfonds' wordt gerealiseerd via het NRF.*

- 3.1. Het NRF is de autoriteit op het gebied van financieringen voor monumenten. Deze organisatie zonder winstoogmerk is in 1985 opgericht door het toenmalige ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Het NRF heeft als doel om monumenten in Nederland in stand te houden door het aanbieden van kennis en financieringen. Ze beheert een dertigtal fondsen voor het Rijk, provincies, gemeenten en private fondsen. Ook betalen ze subsidies uit, zoals de Subsidie Instandhouding Monumenten (SIM) van de Rijksoverheid. Daarnaast is het NRF actief met kennisdeling via de websites Monumenten.nl of Herbestemming.nl of in een persoonlijk gesprek.
- 3.2. De provincie heeft sinds 2004 met de oprichting van het Cultuurfonds voor Monumenten in Noord-Brabant ervaring met het NRF als betrouwbare

#### **Datum**

2 december 2024

#### **Documentnummer**

GS : 6030651

PS : 6037777

samenwerkingspartner. Daarnaast werkt de provincie samen vanuit haar gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de herbestemming- en grootschalige restauraties van rijksmonumenten waarbij het NRF subsidies uitbetaald en laagrentende leningen verstrekt. Voorbeelden hiervan zijn Project Mariënborg in Den Bosch en Hotel Nassau/Designhotel Nieuwstraat in Breda.

**Datum**

2 december 2024

**Documentnummer**

GS : 6030651

PS : 6037777

4. *Met de geldlening aan het NRF maakt de provincie rendement op haar immunisatieportefeuille tegen een laag risico.*
- 4.1. Uw Staten hebben met de vaststelling van de Verordening treasury Noord-Brabant 2021 (PS 29/21) ons college opdracht gegeven om business cases te ontwikkelen voor uitzettingen vanuit de immunisatieportefeuille in het kader van de publieke taak, met maatschappelijk en financieel rendement. Met het voorliggende voorstel geven wij invulling aan dit verzoek van uw Staten.  
Het voornemen is om een geldleningsfaciliteit van maximaal € 50 miljoen ter beschikking te stellen aan het NRF. De totale faciliteit heeft een looptijd van 50 jaar, waarbij in de eerste 20 jaar de gelden worden uitgezet en daarna is er een 30-jarige exit periode. Ondanks dat er geen directe zekerheden worden ontvangen van het NRF, betreft het een laag risico. Belangrijkste redenen daarvoor zijn de goede uitkomst uit de kredietrisico inschatting en de (financiële) betrokkenheid van het ministerie van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap. De ingeschatte bandbreedte van de kans op faillissement strekt van 0,05% tot 0,44%. Mede op basis hiervan is de benodigde risicoafdekking berekend op € 2.000.000,-. In bijlage 1 is een nadere uitwerking van de zes uitgangspunten van de IP opgenomen.
- 4.2. De onafhankelijke adviescommissie kredietverstrekking en investeringen heeft het integrale financieringsvoorstel besproken en van advies voorzien. De commissie adviseert positief over deze voorgenomen uitzetting. Zie bijlage 2 voor het gegeven advies.
- 4.3. Bij de formulering van de uitgangspunten en doorrekeningen is gekeken naar een realistisch te verwachten minimaal scenario en een maximaal (droom) scenario. Uit de ervaring met het 'Gelders Monumentenfonds' is gebleken dat het volume van € 45 miljoen zeer realistisch blijkt te zijn om in minder dan 20 jaar uit te zetten. In onze situatie is er gekozen voor een aftopping op het minimale scenario omdat dit ook zeer realistisch uit te zetten is. In de huidige doorrekening is het de verwachting dat na 12 jaar de € 50 miljoen geïnvesteerd is. Dat is daarmee ook een goed moment om het 'Fonds voor Brabants Erfgoed' te evalueren alvorens over te gaan op een eventuele additionele investering.

**Kanttekeningen**

1. *Er wordt een nieuw 'Brabants Erfgoedfonds' ingericht naast het reeds bestaande 'Cultuurfonds voor Monumenten'.*

**Datum**

2 december 2024

**Documentnummer**

GS : 6030651

PS : 6037777

- 1.1. Het 'Cultuurfonds voor Monumenten' is een fonds dat volledig in beheer is van het NRF. De middelen in het fonds waren een subsidie aan het (prins Bernhard) Cultuurfonds door de provincie en de voorwaarden voor een lening zijn op landelijk niveau bepaald. Het is niet wenselijk om middelen beschikbaar te stellen onder dezelfde voorwaarden.
  - 1.2. Daarnaast komt het beleid van het 'Cultuurfonds voor Monumenten' niet overeen met het huidige beleid van de provincie. De provincie zet in op objecten die middels de erfgoedwet zijn beschermd en het Cultuurfonds richt zich ook op panden die in een omgevingsplan zijn aangemerkt als karakteristiek, beeldbepalend of anderszins cultuurhistorisch waardevol. Daarnaast wil de provincie ook graag klimaat adaptieve maatregelen mogelijk maken in cultuurhistorische waardevolle gebieden.
  - 1.3. Met de inrichting van het 'Brabants Erfgoedfonds' kunnen de middelen van de provincie revolverend én renderend ingezet worden. Doordat de gelden via een leningsfaciliteit worden uitgezet, kan de provincie de leningsvoorwaarden laten aansluiten bij het provinciale beleid. Doordat de gelden in tranches worden uitgeboekt, is er een mogelijkheid om de leningsvoorwaarden tussentijds (voor nog niet verstrekte gelden) aan te passen.
2. *Het fonds spreekt een bredere doelgroep aan dan het beleid van Cultuur, Erfgoed, Sport en Vrijetijd.*
- 2.1. In het beleid van Cultuur, Erfgoed, Sport en Vrijetijd ligt de focus op Rijksmonumenten en de cultuurhistorisch waardevolle gebieden (van de provinciale cultuurhistorische waardenkaart) passend bij de vier verhaallijnen Bevochten, Religieus, Bestuurlijk en Innovatief Brabant. Deze focus is aangebracht om de gelimiteerde subsidiemogelijkheden en personele inzet gericht te kunnen verdelen. Voor de kwaliteit van de leefomgeving en de identiteit van Brabant zijn echter ook de gemeentelijke monumenten en de rijksmonumenten die buiten de verhaallijnen vallen belangrijk.
  - 2.2. Juist de eigenaren van monumenten die buiten de focus van het beleid van erfgoed vallen, hebben behoefte aan financiële ondersteuning. Zij komen immers niet in aanmerking voor subsidies van de provincie. Gemeentelijke monumenten krijgen bovendien geen ondersteuning van het Rijk en zijn aangewezen op de gemeente, die over het algemeen onvoldoende financiële middelen heeft om in de behoefte aan subsidies en leningen te voorzien.
3. *Het is een relatief laag financieel rendement.*
- 3.1. Op de geldlening wordt een variabele rente door het NRF betaald. Het is de verwachting dat de rente gemiddeld tussen de 1% en 2% op jaarbasis zal bedragen. De reden daarvoor is dat er een korting van 2,5% op de

marktrente aan de erfgoedeigenaar wordt verleend. Het NRF heeft als maatschappelijke taakstelling om erfgoed in stand te houden. Het NRF doet dit door middel van het verstrekken van laagrentende leningen. Om dit te kunnen heeft zij kapitaal nodig dat ook met een laag rendement beschikbaar wordt gesteld. In gesprek met het NRF heeft de provincie wel strakker gestuurd op de financiële component door een lagere rentekorting toe te staan dan diverse andere kapitaalverstrekkers. Uiteindelijk is het financieel rendement relatief laag, maar daardoor is de maatschappelijke toegevoegde waarde relatief hoog. In deze kan het niet allebei omdat het communicerende vaten zijn.

- 3.2. Het financiële risico op deze investering is ook laag. De kans op een faillissement van het NRF is bijzonder klein. Indien NRF toch failliet zou gaan, dan zijn de (bij)sturingsmogelijkheden voor de provincie (samen met andere publieke partijen) hoog. Mocht zelfs dat onvoldoende zijn, dan resteert er naar verwachting voldoende activa (o.a. leningenportefeuille) in het NRF om alle vreemd vermogensverstrekkers af te betalen. Een laag risico gaat dus hand in hand met een laag rendement.

#### 4. *De operationele kosten van het 'Brabants Erfgoedfonds' en de afboekingen daarin zijn voor rekening en risico van de provincie.*

- 4.1. Middels de geldleningen zetten wij het provinciale geld op afstand en onder het beheer van het NRF. Onder het kredietbeleid van het NRF leent zij op haar beurt ons geld uit aan de Brabantse erfgoed eigenaar. Deze lening komt in het 'Brabants Erfgoedfonds' dat beheerd wordt door het NRF. Naast een beheerskostencomponent van 0,5% op de uitgezette leningen, draagt de provincie ook de feitelijke afboekingen op de uitgezette gelden. Motivatie om de transactie toch op deze wijze te structureren is omdat het NRF dé organisatie is voor dit type erfgoed leningen die dit ook direct plug-en-play in de markt kan zetten voor de provincie. Het NRF is een risicomijdende organisatie met een goed kredietbeleid wat tot uiting komt in een laag afboekingspercentage van gemiddeld 0,115%. Daarnaast heeft de provincie in het verleden al goede ervaringen met het NRF o.b.v. eerder samenwerkingsverbanden. Als laatste mitigant betreft de mogelijkheid om tussentijds afspraken te wijzigen (met wederzijds goedvinden) of zelfs de gehele (restant) kredietfaciliteit op te zeggen.

## **Financiën**

Het voorgenomen besluit van Gedeputeerde Staten om deze leningsfaciliteit aan het NRF te verstrekken betreft een principebesluit. De overeenkomst van kredietfaciliteit wordt nader uitgewerkt en wordt middels een nieuw besluit van Gedeputeerde Staten vastgesteld.

### **Datum**

2 december 2024

### **Documentnummer**

GS : 6030651

PS : 6037777



Conform artikel 4.3 sub a van het Treasurystatuut is het uitgangspunt bij leningen dat de risicoafdekking wordt bepaald door de berekening van het verwachte verlies (zogenoeten "Expected Loss"). Het verwachte verlies kan echter niet bepaald worden op deze specifieke leningsfaciliteit. Als 'beste' alternatief wordt het bestaande (gemiddelde langjarige) afboekingspercentage (0,115%) van het NRF gehanteerd met een opslag van 0,05%. Het te hanteren afboekingspercentage komt daarmee uit op 0,165%. Gedurende de looptijd bedraagt de totale afboeking dan (naar boven) afgerond € 2.000.000,- en bedraagt 4% op de nominale investering. Hiervan wordt € 1.500.000,- (3% van de uitzetting) afgedekt uit het risicobudget van de immunisatieportefeuille en komt € 500.000,- (1% van de uitzetting) voor rekening van het programma Cultuur, Sport en Erfgoed en € 100.000 voor rekening van het programma Milieu en Energie.

**Datum**

2 december 2024

**Documentnummer**

GS : 6030651

PS : 6037777

**Klimaat**

Met deze leningsfaciliteit kan het NRF de eigenaren van erfgoed in Noord-Brabant ondersteunen met de duurzame instandhouding. Hoewel bouwwerkzaamheden altijd leiden tot de uitstoot van broeikasgassen, zal de investering op langere termijn een positief effect hebben. Sober en doelmatig onderhoud en restauratie van erfgoed dragen bij aan een circulaire economie waarin de levensduur van materialen optimaal wordt benut een veel minder broeikasgassen worden uitgestoten dan bij (sloop en) nieuwbouw. Herbestemming van erfgoed draagt bij aan het optimaal benutten van het bestaande vastgoed dat hierdoor een langere levensduur krijgt. Verduurzaming van erfgoed draagt bij aan het beperken van het energieverbruik waardoor minder CO<sub>2</sub> wordt uitgestoten. Klimaatadaptatie van erfgoed draagt bij aan de vermindering van de negatieve effecten van klimaatverandering zoals verdroging, vernatting en hittestress van het erfgoed en de omliggende gebieden.

**Europese en internationale zaken**

Leningen met een gereduceerd rentetarief leveren een voordeel op en kunnen staatssteun zijn in geval de lening aan een onderneming wordt verstrekt, zoals horeca. Dit is echter alleen geval als het ook nog invloed heeft op de handel tussen lidstaten. Als bijvoorbeeld het vestigingsklimaat van andere horeca ondernemingen hierdoor beperkt zou worden. Naar verwachting zal er enkel op lokaal of hooguit regionale schaal effect zijn op andere ondernemingen, maar niet binnen Europa. Daarom is geen sprake van staatssteun.

**Planning**

|                   |                  |
|-------------------|------------------|
| Agendavergadering | 16 december 2024 |
| Themadag 1        | 17 januari 2025  |
| Themadag 2        | 7 februari 2025  |
| Vergadering PS    | 21 februari 2025 |

**Bijlagen**

1. Beoordeling van de leningsfaciliteit aan het Nationaal Restauratiefonds
- 1a. Liquiditeitsverwachting en productie
2. Advies van adviescommissie kredietverstrekkingen en investeringen

**Datum**

2 december 2024

**Documentnummer**

GS : 6030651

PS : 6037777

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant,

de voorzitter,

de secretaris,

mr. I.R. Adema

drs. G.H.E. Derks MPA